

цього студентів першого курсу, які мали найгірші результати академічної успішності, за допомогою різних засобів переконували, що причини їх невдач досить природні, що це звичайне явище і вони зможуть покращити свої результати навчання пізніше, коли адаптуються до нових умов навчання у вищому навчальному закладі. Експеримент показав, що порівняно зі студентами контрольної групи студенти експериментальної покращили свої результати навчання як безпосередньо після процесу переконання, так і в довгостроковому плані – оцінки в наступному семестрі в них також були вищими.

Водночас проведені Уїлсоном та Лінвіллем дослідження дають змогу зробити висновок, що “атрибутивне перенавчання” має велике значення для практики взаємодії, зокрема, викладачів та студентів. Як зазначають Л. Росс і Р. Нісбетт, “картина того, як простий, недорогий та одноразовий соціальний вплив може стати причиною відчутної різниці в об’єктивних показниках навчальної успішності, не може не вселяти в нас надію” [4, с. 373].

Таким чином, можна зробити **висновок**, що психолого-педагогічними умовами реалізації особистісно орієнтованого підходу в підготовці студентів є вибір змісту, форм, методів навчання, які б максимально відповідали індивідуальним потребам студентів, і психолого-педагогічна допомога в самовизначенні та самореалізації особистості. Особливо важливою умовою є розуміння індивідуальних особливостей студента, його мотивів, переконань, цінностей, здібностей та властивостей. Адекватне розуміння особистості студента дає змогу визначити найбільш доцільні засоби індивідуальної роботи з ним, що допоможе підвищити його навчальну успішність.

Література

1. Бех І.Д. Індивідуальний досвід діяння як фактор розвитку особистісного потенціалу студентської молоді / І.Д. Бех // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць. – 2002. – Ч. 1. – С. 70–75.
2. Майерс Д. Соціальна психологія / Д. Майерс. – СПб. : Питер, 2002. – 752 с.
3. Педагогические технологии / [под общ. ред. В.С. Кукушина]. – М. : МарТ ; Ростов н/Д : МарТ, 2006. – 336 с.
4. Росс Л. Человек и ситуация. Уроки социальной психологии / Л. Росс, Р. Нисбетт. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 429 с.
5. Сисоева С. Особистісно орієнтовані педагогічні технології: метод. проектів / С. Сисоева // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2002. – Вип. 1 (5). – С. 73–80.

РЕЗУНОВА О.С.

ДОПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МОЛОДІ ДО НАВЧАННЯ В АГРАРНОМУ ВНЗ ЯК СКЛАДОВА БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Питання вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх аграріїв останнім часом набуває особливої актуальності у зв’язку з бурхливим розвитком ринкових відносин у сільському господарстві, переходом до формування різноманітних форм власності в аграрному комплексі України, вступом нашої країни до СОТ. Це спонукає до пошуку шляхів оновлення змісту і форм аграрної освіти з метою підготовки конкурентоспроможного вітчизняного фахівця аграрного профілю. Вирішення окреслених завдань можливе за умови, якщо в процесі професійної підготовки майбутніх аграріїв у вищих аграрних навчальних закладах забезпечити високий рівень професійної підготовки, яка сприятиме вирішенню складних проблем агропромислового виробництва.

Посилення ролі освіти в сучасних трансформаціях суспільства призвело до зміни концепції “освіта на все життя” на концепцію “освіта впродовж життя”, яка була прийнята світовим співтовариством і стала основою для програми ЮНЕСКО “Освіта для XXI століття”.

У нових соціально-економічних умовах розвитку України й у зв’язку з реформуванням системи освіти посилюються вимоги до забезпечення наступності в діяльності середньої і вищої шкіл. Одним з актуальних напрямів вирішення цієї проблеми є розв’язання питань, пов’язаних з наступністю змісту навчання в середніх (СЗШ) та вищих навчальних закладах (ВНЗ).

У загальнопедагогічному аспекті проблема наступності досліджувалась і раніше. Значний внесок у дослідження наступності в навчанні зробили відомі психологи і педагоги, методисти, серед них: Б.Г. Ананьєв, С.Я. Батишев, П.Я. Гальперін, Г.С. Костюк, Ю.А. Кустов, Л.С. Рубінштейн, І.Ф. Тесленко та ін. У своїх дослідженнях учені науково обґрунтовують визначення наступності в педагогічному процесі, розглядають наступність в організації навчальної роботи школи, в самостійній навчальній роботі учнів середньої загальноосвітньої школи (СЗШ) і студентів ВНЗ, в професійно-технічній і вищій школі, в загальноосвітній і професійній школі тощо.

Проблеми вибору випускниками шкіл – майбутніми студентами своєї освітньої траєкторії і ланки “школа – вищий навчальний заклад” розглядали В.В. Залишук, Л.М. Мамаєв, В.Г. Таран. Довузівську підготовку студентів у системі безперервної педагогічної освіти досліджувала В.П. Федяєва.

Проте питання довузівської і допрофесійної підготовки майбутніх аграріїв потребують більш детального дослідження.

Мета статті – визначити роль допрофесійної підготовки майбутніх студентів аграрних ВНЗ у системі підготовки фахівців-аграріїв.

Відомо, що ефективність функціонування освітньої системи, в тому числі й системи безперервної освіти, залежить від оптимальності взаємодії її підсистем і зв’язку між ними. Одними з основних підсистем у системі безперервної освіти є середня загальноосвітня і вища школи, які мають свою мету діяльності, зміст і спрямованість педагогічного процесу. Кожна з цих підсистем вдосконалюється автономно, що не завжди забезпечує цілісність системи безперервної освіти, наступність між загальноосвітньою школою і вищим навчальним закладом щодо професійного становлення фахівця. У зв’язку з цим все більшого значення набуває необхідність створення системи безперервної професійної освіти.

Допрофесійна підготовка учнівської молоді як складова безперервної професійної освіти має створювати фундамент для розвитку індивідуальної професійної компетентності, яка вимагає оволодіння досвідом соціальної діяльності, необхідними для цього знаннями і навичками, найважливішими з яких є вміння навчатися самостійно, аналізувати й інтегрувати нову інформацію. При цьому початкова професійна підготовка розглядається як значуща складова допрофесійної підготовки.

Допрофесійну підготовку учнів і студентів коледжів до навчання у вищому навчальному закладі розглядаємо як складову системи професійної підготовки, що включає в себе формування професійно орієнтованих інтересів, готовності до оволодіння однією з аграрних спеціальностей у вищому аграрному навчальному закладі, мотивації до самореалізації в професійній діяльності. Зі зміною

економічної, політичної і соціально-культурної ситуації в країні необхідне нове розуміння змісту проблеми вибору професії.

Саме тому правильний, усебічно обґрунтований підхід до вибору професії як для самої людини, так і для всього суспільства має не лише соціальне забарвлення, а й величезне економічне значення. Заняття справою, яка найповніше відповідає інтересам, здібностям, можливостям, нахилам людини і водночас задовольняє потреби суспільства – це один із домінуючих резервів підвищення продуктивності праці.

Сучасна людина має бути всебічно розвиненою, ініціативною, винахідливою, повинна мати значний запас знань, умінь і навичок, щоб бути конкурентоспроможною в умовах нестабільності і різноманітності ринкової економіки. У зв'язку з цими змінами сучасна освіта має органічно включити в себе розвиток інтелектуальних здібностей учнів і формування у них культури мислення як необхідної якості ділового потенціалу особистості.

Сама навчальна діяльність також ставить високі вимоги до інтелектуальних можливостей людини. Зараз в умовах інформаційного вибуху учням дуже важко сприймати всю наукову інформацію, необхідну для орієнтації у величезному океані нових знань. Ця здатність в орієнтуванні знань і наукових відомостей також передбачає високий рівень мислення людини, необхідність розвивати свій інтелект.

Для того, щоб молода людина була професіоналом своєї справи, потрібно, щоб вибрана професія повною мірою відповідала її індивідуальним особливостям, задовольняла її особистісні потреби, надавала їй можливість для реалізації набутого потенціалу. Значна роль у цьому відводиться профорієнтаційній роботі зі старшокласниками з урахуванням їх психологічних особливостей. Психолого-педагогічні дослідження переконують, що перехід учнів середньої загальноосвітньої школи до вищого навчального закладу супроводжується труднощами адаптації, які мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. У процесі допрофесійної підготовки учнівської молоді відкриваються можливості нівелювання негативних тенденцій при переході старшокласника у статус студента. Така підготовка сприяє свідомому вибору професії, формуванню стійких мотивів щодо пріоритетів подальшої професійної діяльності, формуванню й розвитку необхідних особистісних якостей, оволодінню початковими професійними знаннями, уміннями й навичками на основі повної загальної середньої освіти, скороченню часу психологічної адаптації у вищому навчальному закладі.

Спираючись на напрацювання таких дослідників, як С.Б. Літвінчук, Т.В. Ткач, Л.А. Тютюн, Я.В. Цехмістер, вважаємо, що реалізація принципу наступності у вивченні певних дисциплін в умовах комплексу СЗШ – ВНЗ суттєво підвищить якість допрофесійної та професійної підготовки майбутніх спеціалістів-аграріїв, якщо з цією метою будуть забезпечені такі педагогічні умови:

- узгодженість змісту навчального матеріалу з певних дисциплін у допрофесійній і професійній підготовці майбутніх аграріїв;
- раціональний вибір і координація методик навчання певних дисциплін у СЗШ – ВНЗ;
- використання сучасних інформаційних технологій навчання;
- скоординованість методів і засобів діагностики, контролю та оцінювання знань, умінь і навичок учнів СЗШ та студентів ВНЗ [2].

Дослідження життєвих планів молоді, їхніх уподобань і пріоритетів є одним із засобів поліпшення наукової організації профорієнтаційної роботи, підвищення її ефективності [1].

Зростання значущості професійної орієнтації нині пов'язане з такими реаліями, як запровадження в сучасних загальноосвітніх школах профільних, професійно спрямованих програм навчання, підготовка учнівської молоді в ліцеях і коледжах до фахової діяльності, прагнення професійної школи зробити свого випускника конкурентоспроможним на ринку праці тощо.

У проекті Концепції профільного навчання в старшій школі (“Освіта України” від 10.06.2003 р. № 42–43) наголошується на тому, що своєчасне виявлення професійних інтересів і якостей школярів на етапі допрофільної підготовки сприяє ранньому професійному становленню особистості. Розумова, комунікативна та практична діяльність у поєднанні дають ефект цілісного, гармонійного розвитку. Підлітки намагаються обирати професію, яка відповідає б сформованим у них уявленням про себе. Стверджуючись у професії, що відповідає їхній Я-концепції, підлітки досягають самоактуалізації. Вони роблять те, що, на їхню думку, може принести їм задоволення та максимально сприяти особистому зростанню.

Дослідна робота проводилась на базі Жовтоводської середньої загальноосвітньої школи № 10 з профільними класами, де традиційно проводиться досить ефективна профорієнтаційна робота серед учнів 10–11-х класів і має на меті здійснення таких основних завдань:

1) ознайомлення учнів з інформаційним матеріалом, що характеризує майбутні професії;

2) інформування учнів про умови оволодіння професіями (про навчальні заклади, навчальні предмети, строки навчання, кваліфікаційні перспективи тощо);

3) формування в учнів позитивного ставлення до різних видів професійної діяльності;

4) формування в учнів стійких професійних інтересів і правильно мотивованих професійних намірів, в основу яких покладено усвідомлення своїх власних професійно значущих психологічних особливостей, здібностей, а також соціально-економічних умов вибору професії.

За радянських часів м. Жовті Води мало досить розвинену інфраструктуру, до складу якої входили такі потужні заводи, як СхідГЗК, “Електрон” та ФШХ (фабрика штучного хутра), які вимагали високоякісних спеціалістів-технологів. Саме тому основна профорієнтаційна робота в школах міста була спрямована на залучення учнів до здобуття технічних спеціальностей для промислового комплексу. Але часи змінилися, разом з розпадом Радянського Союзу розпочався загальний занепад економіки, почали закриватися заводи і місто вже не потребувало такої кількості інженерів. Місто починає переорієнтовувати свою діяльність в інші сфери. Поступово відбувається перехід від промислової до аграрно-промислової діяльності. Це не могло не позначитися на виборі майбутньої професії випускниками і, відповідно, на профорієнтаційній спрямованості шкіл.

Як свідчать факти, у 2005–2009 рр. до аграрних ВНЗ вступило 25% випускників школи № 10. В 1996–2000 рр. ця цифра становила лише 2% від загальної кількості випускників, які вступили до вищих навчальних закладів. Це свідчить про те, що профорієнтаційна робота в аграрному напрямі ведеться досить ефек-

тивно, і з кожним роком все більше випускників школи виявляють бажання навчатися в аграрних ВНЗ.

Значну підтримку педагогічному колективу в профорієнтаційній роботі надає батьківський комітет. Так, батьки учнів 11-х класів допомагають організувати екскурсії на господарства міста та за його межі, проводяться бесіди з батьками, які працюють у тих сферах, де мають бажання навчатися учні.

Педагогічний колектив школи розуміє, що профорієнтаційна робота є невід'ємною складовою допрофесійної підготовки і ставить перед собою завдання стимулювати розвиток в учнів тих психологічних характеристик (особливостей), які за своєю сутністю є передумовами успішного професійного навчання й успішної професійної діяльності в найближньому майбутньому.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити висновки, що проблема допрофесійної підготовки майбутніх студентів у теорії і практиці ще повністю не розв'язана. Недостатньо досліджені педагогічні умови наступності допрофесійної і професійної підготовки майбутніх спеціалістів у сфері сільського господарства, що призводить до серйозних недоліків у навчально-виховній роботі. Тому необхідно провести більш глибокий науковий аналіз можливостей реалізації наступності в системі “середній навчальний заклад – вищий навчальний заклад”, що дасть можливість підвищити якість підготовки майбутніх фахівців.

Література

1. Варнавських Н.М. Проблеми професійного самовизначення молоді на сучасному етапі ринкових перетворень / Н.М. Варнавських // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 4. – С. 109–115.
2. Літвінчук С.Б. Професійна підготовка майбутніх техніків-механіків у процесі вивчення загально-технічних дисциплін в аграрних навчальних закладах I–II рівнів акредитації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / С.Б. Літвінчук. – К., 2005.
3. Ткач Т.В. Психологічні особливості інтеграції середньої та вищої шкіл в умовах освітнього комплексу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 “Педагогічна та вікова психологія” / Т.В. Ткач. – К., 2001. – 20 с.
4. Тютюн Л.А. Наступність допрофесійної і професійної підготовки майбутніх учителів математики в умовах комплексу “ліцей – педагогічний університет” : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л.А. Тютюн. – Вінниця, 2007.
5. Цехмістер Я.В. Теорія і практика допрофесійної підготовки учнів у ліцеях медичного профілю при вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Я.В. Цехмістер. – К., 2002. – 45 с.

РОМАНОВСЬКА Л.І.

ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА В ДИТЯЧОМУ ГРОМАДСЬКОМУ ОБ'ЄДНАННІ

Проблема саморозвитку є дуже актуальною у філософській, психологічній і педагогічній науці. Їй приділено значну увагу в працях психологів А. Адлера, Б. Ананьєва, Л. Виготського, А. Петровського; педагогів Т. Коннікової, А. Макаренка, Л. Новикової, В. Сухомлинського, С. Шацького та інших.

Узагальнюючи розуміння проблеми, можна стверджувати, що джерелом саморозвитку є потреба в покращенні своїх особистісних якостей, розвиток і корекція світоглядних установок і переконань.

Рушійною силою в прискоренні процесу саморозвитку особистості є її діяльність і активність. У філософському енциклопедичному словнику діяльність визначається як “специфічна форма активного ставлення до оточуючого світу, зміст якої становлять його доцільні зміни і перетворення в інтересах людей” [8, с. 160]. На ду-